

Online dialoogsessie voor volksvertegenwoordigers | 19 mei 2021

Datum: 19-05-2021 (19:30-21:30) | **Locatie:** Online via Teams | **Notulist:** Het Notuleercentrum

Aanwezigen:

- Gespreksleider: Marcel van Dijk
- Ca. 35 raadsleden

De gespreksleider opent de bijeenkomst om 19.30 uur.

Doelstelling van de online dialoogsessie

Bijpraten over de laatste stand van zaken van de Regionale Energiestrategie (RES) Achterhoek en met elkaar in gesprek gaan over de regie op de energietransitie, de regionale ambitie en gezamenlijkheid, de gemeentelijke beslisruimte en het belang van snelheid van productie van duurzame energie.

Introductie

Door Frans Langeveld, wethouder Duurzaamheid Doetinchem, bestuurlijk verantwoordelijk voor de RES Achterhoek (bestuurlijk trekker).

De gesprekken die gevoerd zijn en gevoerd gaan worden leiden tot de RES 1.0. Na vaststelling van de RES moeten er nog veel stappen gezet worden. De RES wordt na de zomer in de gemeenteraden besproken. De RES is een analyse van wat er in de Achterhoek mogelijk is. Dit wordt afgezet tegen de mogelijkheden die er zijn. De modellen zijn allemaal in beeld en geconstateerd wordt dat er geen belemmeringen zijn voor grootschalige zon- of windtrajecten. Zon op Dak moet een volwaardige plaats krijgen. Hier komen echter technische problemen bij kijken (de aansluiting op het net). Er zitten voor iedereen lusten en lasten in de RES. De gemeenten moeten samenwerken en ieder een deel oppakken. De RES 1.0 is een document waarover nog gesproken kan worden.

Presentatie van Frank Duenk, programmaleider RES Achterhoek

Wat komt in de RES:

- Het bod van de Achterhoek: hoeveel duurzame energie kan de Achterhoek produceren als bijdrage aan het klimaatakkoord.
- In de Achterhoek wordt veel duurzame energie opgewekt door zon. Er moet vooral meer energie door wind worden opgewekt.
- Gezamenlijkheid en evenredigheid naar ruimtelijk vermogen. Elke gemeente levert naar rato, maar de ruimtelijke omstandigheden laten dit niet altijd toe. Het is geven en nemen.
- De gemeenten zijn vrij in de keuze voor de locatie van de windturbines, de RES laat een deel eigen bestuurlijke beslisruimte bestaan. Er zijn wel regionale ordeningsprincipes. Problemen met het netwerk moeten worden voorkomen.

Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de presentatie:

- In de gemeente Bronkhorst vinden heftige discussies in de gemeenteraad plaats. Er is veel ruimte maar het draagvlak is laag. Wat gebeurt er als de raad er niet uitkomt?
- De doelstellingen moeten in 2030 zijn gehaald. Hoe hard is deze datum?
- De agrariërs leggen de daken van hun gebouwen vol met zonnepanelen, is er voldoende opslagruimte?
- Er wordt voor gewaarschuwd dat de RES geen gekozen bestuursorgaan is.
- Het is kwalijk dat de energie op dak niet afgeleverd kan worden, wat doet Liander hieraan?
- Wij houden ons bezig met het akkoord van Groenlo. Moeten wij ons niet richten op het nationaal klimaatakkoord?
- Er wordt veel gesproken over bestuurlijke verantwoordelijkheden, maar elke gemeente heeft zijn eigen inwoners. Als uit een enquête blijkt dat een groot deel van de inwoners tegen windmolens is dan moet een gemeenteraad daarnaar luisteren. Tegelijkertijd is het de realiteit dat de provincie dan de regie over kan nemen. Dit is een spanningsveld. Hoe zit de RES hierin? Verschillende gemeenten worstelen hiermee.
- Er zijn zorgen over het ontstaan van gezondheidsproblemen als gevolg van windmolens. Een advocaat zoekt uit of er Europese wetgeving is die bepaalt dat windmolens niet dicht bij woningbouw geplaatst mogen worden.
- De gemeente Doetinchem heeft een klein gebied met weinig groen en veel inwoners. Inwoners profiteren ook van de windmolens. De molens worden echter geplaatst door een bedrijf uit Duitsland, het geld gaat de grens over.

Antwoorden:

- De RES is een landelijk traject waarbij gemeenten moeten samenwerken. Men moet samen overeenkomen wat de kaders zijn. In de Achterhoek is er een netwerkprobleem, hier moeten gezamenlijk oplossingen voor gevonden worden. Er is gekeken naar de inpassingsmogelijkheden van windmolens. Hierbij is naar de criteria gekeken. Er is een afgewogen lijst van locaties. De RES is een strategieverkenning. Er worden voorstellen gedaan, de gemeenten hebben eigen beslisruimte. Hier zijn geen bestuurlijke spelregels voor, de gemeenten moeten tot elkaar komen in goed overleg. Wanneer een gemeente uit de band springt moet men elkaar overtuigen.
- De deadline van 2030 is niet afdwingbaar. Het klimaatakkoord is een morele verplichting. Er is geen juridisch instrument om gemeenten te dwingen. Wat betreft windprojecten geldt dat de provincie het bevoegd gezag is. Wanneer een provincie windenergie belangrijk vindt en een projectontwikkelaar meldt zich, kan de provincie een provinciaal inpassingsplan maken. De gemeente is de regie dan kwijt.
- Er zijn inderdaad agrariërs die zonnepanelen op het dak hebben, maar die niet kunnen aansluiten. Dit heeft te maken met het feit dat zonneparken worden aangesloten op onderstations. Zon op Dak wordt aangesloten op het middenspanningsnet. Dit is een probleem. Er wordt aangedrongen op actie om dit probleem op te lossen.
- De RES is inderdaad geen aparte organisatie. De programmaleider legt verantwoording af aan de gemeenten en heeft geen enkel bevoegd gezag. De gemeenten bepalen wat er gebeurt.
- Liander is partner in de RES. Er moet veel gebeuren aan het netwerk, de maatschappij verandert snel. De transitie vraagt enorm veel inspanning. Er moeten extra mensen worden opgeleid en aangesteld.

- Er is veel over te zeggen over het akkoord van Groenlo. Er is veel desinformatie. In 2016 is afgesproken dat de gebouwde omgeving energieneutraal moet worden. Er moest duurzame energie opgewekt worden en bespaard. De besparingsopgave is moeilijk te realiseren, de maatschappelijke ontwikkelingen dwingen meer te produceren.
- De aanleg van windmolens is collectief goed. Dit is vergelijkbaar met het aanleggen van snelwegen. Dat is noodzakelijk en niet iedereen omarmt dit. Deze discussie moet met de inwoners worden gevoerd.
- Over het optreden van gezondheidsproblemen bestaan veel onwaarheden. De RES volgt de formele lijn. Er is wetgeving waarin normen zijn opgenomen. Er is uitgebreid onderzoek gedaan naar effecten van laagfrequent geluid. Het is niet aangetoond dat dit schadelijk is. De conclusie is dat mensen die zich ergeren aan windmolens gezondheidseffecten ervaren. Het is aan te bevelen niet per se de minimale normen aan te houden en de molens waar mogelijk verder van de bebouwing te plaatsen.
- Er heeft zojuist een sessie plaatsgevonden waarin is gesproken over het bevorderen van het collectieve eigendom van windmolens en zonneparken zodat het geld niet naar buitenlandse investeerders wegvloeit. Hier wordt aan gewerkt. De afvalverwerking van afgedankte windmolens is beheersbaar. Ook de sociale aspecten zijn belangrijk. Het is mogelijk dat inwoners aandelen kopen en investeren in de duurzame oplossingen. Als het eigenaarschap lokaal is, kan de energie voor een lagere prijs worden aangeboden.

Lokaal eigenaarschap is belangrijk en daar moet naar gestreefd worden. Dit moet gebeuren door middel van zorgvuldige participatie aan de voorkant, dit is lastig vorm te geven. De opmerking dat mensen die tegen windmolen zijn slechts ervaren dat zij ziek zijn dient te worden gerelativeerd. Als iemand denkt dat hij of zij ergens ziek van wordt, is deze persoon ook ziek.

Frank Duenk vervolgt zijn presentatie

- Er moet met de inwoners gesproken worden over de uitvoering van de RES. In de Achterhoek is al veel ontwikkeld, met name op gebied van zonnepanelen.
- De RES maakt werk van Zon op Dak en zoekt naar de mogelijkheden dit van de grond te krijgen.
- Flankerende componenten: er is een warmtestudie afgerond. In de Achterhoek is weinig warmte beschikbaar, de warmte die er is kan nauwelijks worden ingezet voor woningverwarming.
- In de Achterhoek is er een ruime keuzevrijheid in wat het warmtenetwerk aankan. Dit is een luxepositie.
- Het bod is 1,35 TWh, te verdelen over wind- en zonne-energie. Het aandeel energie dat door Zon op Dak wordt opgewekt (0,35TWh) is voorwaardelijk. Wanneer dit niet mogelijk is, vervalt dat aandeel. De RES-opgave is dan kleiner.
- In het Gelders energieakkoord is afgesproken dat de Achterhoek 55% CO₂-reductie realiseert in 2030. Hier hebben de gemeenten zich aan verbonden.
- De energiemix is belangrijk om de kosten van de energiedistributie beheersbaar te houden. In 2016 ging men uit van 124 turbines. Tegenwoordig is dit ongeveer 30 turbines. Dit zijn niet de allergrootste turbines maar ook niet de kleinsten. Gemeenten hebben zelf de keuze in de grootte van de turbines zolang de gewenste opbrengst behaald wordt.
- Voor allerlei locaties is een toets uitgevoerd en is gekeken naar fysieke- en beleidsbelemmeringen, aansluiting op het net et cetera.

- Er is uitgebreid gesproken met organisaties en inwoners. Er is veel weerstand en veel emotie. Het draagvlak is er niet en gemeenten moeten de ruimte krijgen om op lokaal niveau met inwoners in gesprek te gaan. Naast de weerstand die geuit wordt, is er een stille meerderheid die genuanceerder denkt, met name wanneer er een goede inpassing is en collectief eigendom.
- Volgende de planning worden de verschillende RES'en uiterlijk 1 juli 2021 ingediend. Minimaal een kwart van de regio's heeft aangegeven meer tijd nodig te hebben. Na het zomerreces vindt besluitvorming plaats in de gemeenteraden.

Einde presentatie. De gespreksleider schorst de bijeenkomst voor een paar minuten pauze.

De gespreksleider heropent de bijeenkomst en geeft de aanwezigen gelegenheid tot het stellen van vragen.

- Hoe wordt het gestimuleerd dat de 0,35 TWh die geleverd wordt door Zon op Dak gerealiseerd wordt? Antwoord: Dit wordt met Liander overlegd en er worden studies naar gedaan. Het is mogelijk bepaalde ruimten te clusteren, op een andere wijze aan te sluiten en een betere spreiding van de lasten en de lusten te bewerkstelligen. Het is noodzakelijk in het net te investeren.
- Hoe wordt het ideale plaatje wat betreft het lokale eigenaarschap gezien? Antwoord: Dit is nog niet helder. Er zijn verschillende modellen mogelijk. Ideaal zou zijn wanneer iedereen die er belang bij heeft wordt gecompenseerd. Er is een inventarisatie gedaan naar de instrumenten die de verschillende gemeenten hanteren. Deze informatie wordt op de website geplaatst, evenals de resultaten van alle werkgroepen.
- Op andere plekken is veel energie verkrijgbaar, bijvoorbeeld wind op zee en in Duitsland. Hoe gaat de RES hiermee om? Antwoord: In het nationaal programma is de afspraak gemaakt dat biedingen op land of dak binnen de eigen regio worden gerealiseerd. Het betrekken van energie op zee of uit het buitenland is niet toegestaan.
- Wesley van Aalten, relatiemanager bij Liander en verantwoordelijk voor de Achterhoek, licht toe dat het bouwen van een nieuw onderstation om de energie van Zon op Dak op te vangen geen oplossing is voor het middenspanningssysteem. Zon op Dak wordt aangesloten op het lagere net. Wanneer er een onderstation wordt gebouwd moet het fijnmazige net worden uitgebouwd en daar zit het probleem. 0,35KWh gaat ingewikkeld worden, maar de mogelijkheden worden wel verkend.
- Wat is grootschalig? Antwoord: Grootschalig is groter dan twee hectare. Voorop staat het aansluiten op de industrie. Er worden slimme koppelingen gemaakt. Het fijnmazige net is een zwak gegeven, toch wordt geprobeerd de ambitie voor Zon op Dak te halen. Dit is kostbaarder dan het grootschalige net.
- Energie heeft een momentprijs. Bij veel wind gaat de prijs omlaag, bij weinig wind omhoog. Is hier rekening mee gehouden? Antwoord: Nee, op dat niveau werkt de RES niet.

- Agrariërs hebben al geïnvesteerd in zonnepanelen op het dak, maar kunnen niet leveren omdat Liander niet investeert om dit mogelijk te maken. Er wordt om helderheid gevraagd. Reactie Liander: Liander werkt met man en macht maar er is een tekort aan technici. Ook Liander wil uit deze situatie komen. Ondanks dat er een 'zwakker' net is wil Liander alle kansen aangrijpen en gaan plannen in een uitvoeringsprogramma. De gemeenten zijn hierbij nodig. Enige tijd geleden is besloten dat er uitsluitend subsidie wordt verleend aan agrariërs wanneer er een positieve netcheck is uitgevoerd. Er zijn tegenstrijdige belangen, Liander werkt mee in de RES om dit transparant te maken. Bij elk plan of idee dat naar voren gebracht wordt, geeft Liander aan wat dit betekent in tijd, geld en ruimte. Liander is geen dominante partner in de RES. Het is belangrijk dat Liander tijdig wordt betrokken bij plannen zodat deze kunnen worden uitgevoerd.
- Liander geeft aan dat er effectief met het netwerk moet worden omgegaan, maar effectief omgaan met de ruimte is vele malen belangrijker. Reactie Liander: De RES wordt afgewogen op verschillende criteria. Liander geeft de impact aan, de regio weegt dit en de gemeenteraden bekrachtigen. Het netwerk is nu niet op orde, zoals gezegd is er bij Liander een tekort aan menskracht. Er moet een plan komen, dit plan is er nog niet en moet gezamenlijk gemaakt worden. Wat het plan betekent in tijd en geld wordt nog verkend.
- Zijn er door Liander verschillende scenario's gemaakt waarbij rekening is gehouden met ontwikkelingen zoals een toenemende vraag naar elektriciteit? Antwoord: Uiteraard maakt Liander scenario's. Er wordt jaren vooruitgekeken en de impacts zijn in kaart gebracht. Liander werkt daarnaast samen met de provincie aan een systeemstudie waar scenario-analyses onderdeel van zijn. Hierbij wordt vooruitgekeken tot 2050.
- Kan het netwerk ook als energieopslag worden gebruikt? Antwoord: Liander doet zelf niet aan energieopslag. Er wordt in de omgeving wel mee geëxperimenteerd maar het is nu nog te kostbaar om de businesscase rond te maken. Er worden verdere verkenningen gedaan in een pilot. Liander roept de gemeenten op voorbeelden uit te werken en dat aan Liander terug te geven.

De gespreksleider legt de deelnemers aan de bijeenkomst een aantal dilemma's voor

- Alle gemeentelijke plannen samen geven nu de mogelijkheid voor het opwekken van 1,55 KWh energie. Met het bod van de Achterhoek van 1,35 KWh energie gaan we dus voorbij aan onze eigen ambities.
- Als we ons in de besluitvorming nu laten leiden door het uitgangspunt geen windmolens in de Achterhoek, krijgen we dat in de nabije toekomst als een boemerang terug. Eigenlijk houden we dan nu iedereen voor de gek.
- Als we in de Achterhoek niet samen tot een gedragen verdeling van de opgave komen, hebben provincie en projectontwikkelaars vrij spel en zijn we de regie op onze eigen omgeving kwijt.

Vragen en opmerkingen naar aanleiding van de dilemma's

- Als het bod verlaagd zou worden, betekent dat dat bestaand beleid teruggebracht wordt. Dit zou bijzonder zijn.
- Waar is deze stelling wettelijk en juridisch op gebaseerd? Antwoord: Als voorbeeld wordt het windmolenpark in Doetinchem genoemd. Deze gemeente heeft nu al bestaand beleid waar dat het mogelijk maakt dat een projectontwikkelaar kan besluiten aan de slag te gaan wanneer de gemeente niet meewerkt. Hiervoor wendt de projectontwikkelaar zich tot de provincie. Ook is het mogelijk dat een aantal agrariërs gezamenlijk met een projectontwikkelaar een plan maakt.
- Is het mogelijk dat een gemeente een gebied aanwijst waar windmolens geplaatst kunnen worden en een projectontwikkelaar de molens in op een andere plek plaatst? Antwoord: Dat is niet waarschijnlijk. De provincie is partner in de RES en heeft een beeld van de plaatsen waar de molens geplaatst kunnen worden. Een projectontwikkelaar zal zelf niet snel voor een andere plek kiezen. Overeenstemming tussen de samenwerkende overheden is hierbij belangrijk.
- De provincie is formeel het bevoegd gezag. Dit betekent dat wanneer er geen juridische bezwaren zijn de provincie op basis van de Elektriciteitswet verplicht is om mee te werken als een projectontwikkelaar met een voorstel komt en bij de gemeente geen gehoor krijgt.
- De eerste stap is gezamenlijk keuzes maken met een regionaal ruimtelijk perspectief als uitgangspunt. In de Achterhoek wordt nu nog teveel vanuit een lokaal perspectief gekeken. De gemeenten moeten gezamenlijk tot oplossingen komen en niet los van elkaar.
- Is het mogelijk de windmolens dichterbij de woningen te plaatsen wanneer dat het draagvlak onder de bewoners vergroot? Antwoord: Dat is niet verstandig. De geluidsnormen zijn wettelijk bepaald.

De gespreksleider dankt iedereen voor de bijdrage aan deze bijeenkomst en sluit de bijeenkomst om 21.45 uur.